

ZORA.

Časopis za zabavo in poduk.

Izhaja
dvakrat na mesec, 1. in 15.
dne na celi poli.

Stoji po pošti za celo leto
4 gld. za pol leta 2 gld. — Za
dijake in učitelje celoletno
2 gld. 50 kr.

Franciška z Rimini.

Žalostna igra v petih dejanjih.

Spisal Silvio Pellico.

(Dalje.)

Drugo Dejanje.

Prvi nastop.

Gvido i Franciška.

- Franč. Tu — hladen bolj je zrak! —
Gvido. Kam blodiš, hči? —
Franč. Al niste čuli, oče — Pavlov glas? —
Gvido. Ne straši se — ne boš ga videla —
Pred oči ti ne dojde, ako nečeš —
Franč. Je-li mu rekel kdo, da ga črtim?
To morda žali ga? —
Gvido. Zeló ga žali . . .
Odití hotel je — al pregovoril
Lančot ga je!
Franč. Odití torej hoče? —
Gvido. Sedaj si mirna, hči; Lančot si misli,
Da bode danes brat njegov ti mil? —
Franč. Oh oče, ljubi oče moj, o čujte:
O tem prihodu — čujte — kako silno
Srcé mi v prsih bije! — Pusto prazno
Vse bilo mi dozdej je v Rimini —
In to poslopje drugo ne, ko grob —

Sedaj pak — Ne zapústite me, oče,
Samó le z vami pevam še i jokam,
Vi niste mi nasprotnik. Vi jedini
Pomilovali bi me — ako — —

Gvido.

Kaj?

Franč.

Ko bi le vedeli — O bridko, bridko
Živeti mi je sami! Vi pak, oče,
Edini ste mi tolažnik i varuh,
Pred družimi pak moram trepetati —
Prikrivati pred njimi srce čutno —
Prikrivati pa srca, o ne morem,
Razveseli se lahko in razjoče —
Pokazati pa radosti ne smem,
Ne smem jokanja — koj ovadim se! —
Gorjé, če v družbi bi mi všla beseda! —
Vi pa — branili bi me milostno;
In ko bi hčerki prétila nevarnost,
Oteli bi jo z milostivo roko!

Gvido.

Ne — srca mi ne skrivaj! Misli svoje
Najskrivnejše naj tajne več ne bodo,
Ko z otcem milim pogovarjaš se! —

Franč.

Odkriti vse vam hočem, vse — Kaj pravim? —
Kam skrivam se? — O zemlja, odpri se,
Zakrij sramoto mojo! —

Gvido.

Zdaj govóri —

Navdihnil Bog te je — zaupaj meni.
Pregreha bila bi, ak hliniš se —

Franč.

Dolžnost mi je, da hlinim se — dolžnost,
Da bi molčala — greh je, da tolažbe,
Pomoči iščem — Krivnja je velika,
Da razodenem zločest tako grozno
Očetu, ki je hčeri dal soproga
Najboljšega — pa ni me storil srečno!

Gvido.

O revež jaz — mučitelj tvoj sem bil! —

Franč.

O blagi oče — niste ne! — Že čutim,
Da omaguje slaba mi krepost —
Napenjam sile vse — pa je potreba.
Otmite me — bodite mi podpora,
Zmagavala dozdam sem dolgo v borbi,
A ti-le zadnji dnevi mojega

- Življenja strašijo me grozovito,
 Pomozi — oče, da končam je srečno!
 Oh sumil pač o meni je Lančot,
 A kriva nisem, zvesta sem mu žena,
 In zvesta žena biti mu želim.
 Oh oče — znoj obliva čelo vam —
 Osupneni odvrčate oči
 Od mene —
- Gvido. Nič — o hčerka — nič — povej mi —
 Franč. O sape vam zmanjuje —
 Gvido. Nič — o hči —
 Motá se tú mi nekaj — tú — v možganih.
 O sladko pač je sivemu očetu,
 Da uda oslabela v starosti
 Opera na hvaležno deco —
- Franč. Res —
 Pravično vaše je očitanje —
 Kaznite me — hvaležna nisem vam!
 Gvido. Povej mi, kdo bezbožnik oni je,
 Ki vnel ti v srcu plamen je pregrešni? —
 Franč. Bezbožnik ni — ne vé, da ljubim ga,
 Pa tudi on ne ljubi me —
 Gvido. Pa kje je? —
 Ravno htela si, da spet ga vidiš? —
 Franč. Nikakor — oče, da se mu uklonim.
 Gvido. Pa kje — povej mi, kje je? —
 Franč. Usmiljenje
 Obečali ste mi — Nikar se ne
 Jezite — Rimini
- Gvido. Kdo bliža se? —

~~~~~
Drugi nastop.**Lančot i prejšnja.**

- Lančot. Vznemirjena sta zdaj? Pred kratkim
 Vpokójeno sem videl te, Frančiška?
 Gvido. Napótiva se jutre, hči —
 Lančot. Kaj praviš? —
 Gvido. Frančiška to želi —
 Franč. Oh oče —
 Gvido. (*Pretéč jej odide*) — Mólči! —

Tretji nastop.

Lančot i Frančiška

- Franč. Oh trdosrčen, oster so moj oče!
- Lančot. Poprej si rekla, da ostaneš z mano —
Pa mislil sem, da žalost moja ti
Ganila je srcé — saj ni treba,
Da greš odtod, da ogneš Pavlu se,
On pojde sam — sam bo šel. —
- Franč. Odití torej hoče? —
- Lančot. Turobno tužno — meni — da bi živel
Pod streho, kjer bi ga sovražil kdo —
- Franč. Kaj tako se mu toži?
- Lančot. Pregovarjal
Zastonj ga dolgo sem —
- Franč. Kaj tako ljubi te? —
- Lančot. Dà, plemenito ima srce, srce blago,
Slabotno ljubiti ne zna — tud' jaz ne —
Enako meni žrtva je ljubezni!
- Franč. Ljubezni žrtva?
- Lančot. Dà! Pa tudi ti
Ne bi podnesti mogla, ko bi čula — — —
- Franč. Čemú pa prišel zdaj je sem? — Mar misli,
Da bratov imam še, da je pogubi? —
V nesrečo meni prišel je gotovo —
- Lančot. Krivično sodiš, draga, — prosi samo,
Da enkrat čuješ ga še pred odhodom, —
Da vidiš, prosi — samo ga za hip —!
Pomisli da ti dever je — pomisli,
Da znova se na dolgo pot pripravlja,
Da mórda nikdar več ne vidiš ga —
Preprósiti se daj! — Da mi sovražnik
Najhuji imel bi preploviti
Nezmerno mórje — pa poprej bi prišel
Podat mi roko k zadnjemu slovesu —
Oh srčno nežno stisnil bi mu roko,
Ker sladko res je oprostiti! —
- Franč. O nehaj, nehaj! — o sramota moja!
- Lančot. Kdo vé — bi rekel — da široko morje
Ne bo me lóčilo — doklér živim,
Od onega človeka — i mordá za večno? —

Samó po smrti tamo na nebesih
 Tam videli enkrat se bomo vsi,
 Tam ločeni ne bodemo, — o žena,
 Črteti tam mi brata ne boš mogla!

Franč. Soprog, o vedi, — oh oprosti mi! —

Lančot. Sem pojdi brat! —

Franč. (*pade Lančotu v naročje*) O večni Bog, gorjé mi! —

(Dalje prih.)

Ljubezen Urha Celjskega.

Historična novela; spisal Št. Lapajne.

(Konec.)

Hitro pozvoni, ter ukaže prišedšemu služabniku Jana Vitovca pozvati.

Čez nekoliko trenutkov vstopi veličestven mož, velik in širok, pravi Martov sin. Sive oči, goste obrvi, kosmati obraz in hudo zarudeli nos kaže že značaj tega vojskovodje. Nikoli usmiljen premaganim, ves udan in pokoren svojemu gospodu, vedna želja po boju, zanemarjeno obnašanje v vseh rečeh kaže že ves njegov značaj. Ta mož je vezal z Urhovo zvi-jačnostjo in častilakomnostjo tudi še pogumnost, ktera ga je odlikovala pred vsemi poveljniki tedanjega časa. Prece ga ogovori Urh, ter mu jame razkladati vse znotranje čute, prve kali ljubezni od predpustnega večera do sedaj. Pa kaj je razumel vojak o vsem tem, ki sam nikoli nij čutil kaj enacega? Slednjič mu razloži še vse ovire, tudi mu pokaže pismo. Hitro hlastne po njem mislé, kakšne vojne operacije načrtane videti.

„„Kako? ta pisarček se upa vas kar gospod imenovati. Ne ve nobenega družega dostojnega imena iz kopice vaših preimenitnih naslovov?““

Zadel je Ahiljevo peto.

„Kaj je torej tvoje menenje? Reci! Povej! Govori! V vsem te hočem ubogati.“

„„I kaj pravi še dalje? Da se hoče maščevati? Ha! ha! Da jo bode odtegnil vašim premogočnim rokam?““

Tako ga nagovarja, ter páli jezo, ljubosumnost v Urhu, da bi leže dosegel svoj namen.

„„Uničiti onega, nadaljuje, ki se upa glavo vzdigniti zoper premogočnega grofa, ki se upa ziniti o maščevanji.““

„Kaj? Uničiti — ne, ne take pregrehe si nočem naložiti na glavo. Druge pripomočke povej hitro. Vendar nje ne pustim, akoravno nočem z umorom duše omadeževati.“ Dé Urh z žalostnim glasom obupan proti Vitovcu.

„„Ha, ha! Pregreha? Za svojo ljubezen se boriti, pregreha? Pozabiti jo hočete? Skušajte, poznam vročo krv Celjskih, vem, da vam to nij mogoče.“

Nazaj dati? Le, ako hočete, da bodo vas zasmehovali in vas ovadili vsemu svetu. Kje je potem vaša veljava na dvoru? Nij torej družega pripomočka, kakor uničenje nasprotnika.““

Da niso te besede zgrešile vspeha, se razume.

„Stori, stori! pred ko moreš, kar hočeš, le umora ne. Že misel sama je tako grozovita, kaj še dejanje! Oh! Oh! Kdo bi vedel, da ima pogled ženskega lica take nasledke? Pa pustiti je nočem, pustiti za vse ne. Stori, kar opustiti ne morem,“ dé po dolgem hudem notranjem boju.

Hitro odide Vitovec veselé se zaželenega umora, ter odide si pajdašev poiskat. Še enkrat ga Urh nazaj kliče, a vse zastonj, orel ne izpusti iz krempljev jagnjeta.

Nekoliko pred Bečem Alberta Engelheima zalezejo ti pajdaši. Da so ž njim veliko ne mudijo, nočem dalje govoriti. Zadelá ga je osoda, katero je slutil, predno se je napotil. Pustimo ta nesrečni kraj, pogledimo raje še nekoliko k Urhu in Kamili.

V.

Jenjale so bolečine,
Ki jih trnje obudi;
Rana v srcu pa ne mine,
Vedno huje krvavi.

Jenko.

Storjeno je bilo, kar je Urha tako dolgo vznemirjalo. Sedaj si misli, da je srečen, da jo bode sam imel. Pa vest se v njem vzbudi zoper tako hudobijo. Nikakor ne more vpokojiti kričeče vesti. Sedaj se mu zdi kmalu zoprna, kmalu zopet mikavna. Notranji boj ga ne pusti niti po noči niti po dnevu pri miru. Kdo bi štel nemirne noči, v katerih se je valjal brez spanja po postelji? Kdo bi vedel, koliko sivih las je izpadlo zaradi tega umora iz mogočne in čislane glave? Oskrunjena se mu vidi ljubica, ki je vzročila umor soproga. Pusti jo, vestni grizleji nehajo, iz novega počne se boriti za dosego najvišjih služb, od sedaj mu je čast edina ljubica.

Kaj pa Kamila? bodeš vprašal radovedni bralec. Kamila zvedevša smrt svojega soproga začne se kesati, obžalovati ljubezen s Celjskim, ktera se ji je pozneje resnično vrinila v srce. Njeni bistri um ji pové kmalu, da uzročitelj tega umora nij nihče drugi, kot premogočni Urh. Kakor mu je bila nezvesta v življenju, tako mu je zvesta v smrti. Maščevati se hoče, naj velja kar hoče. Zopet poišče Eicingera. Noče od njega zasluženi krvavi denar, edino le maščevanje zahteva od njega. Koliko se trudi Eicinger, koliko dokazov išče, da bi podrl Celjskega, in se nad njim maščeval. Pač nastanejo iz tega homatije za vso državo, med tem ko so razsajali ljuti Turki po naši domovini, a Celjskega ne more podreti. Takrat je bil Urh na vrhunci svoje sreče.

Preskočimo kacih dvajset let.

V stranskem predmestju dunajskem stanuje pod streho revna šivilja Kamila. Leta, skrbi, pekoča vest so ji vzele prejšnjo lepoto. Ogenj maščevanja je omrznel, le tiha žalost za umorjenim soprogom goji v srcu. — Akoravno je imela kmalu po soprogovi smrti še veliko snubačev, je odpo vedala vendar vsem, ker je hotela sama svojo pregreho očistiti. Tiho je živela še nekoliko let po smrti Celjskega, z njo vred pa so pokopali tudi nekdanjo ljubezen. Smrt Celjskega jo je toliko presunila, da je bilo njeno življenje potem le kot brleča leščerba.

Tiho, ne z godbo in vriščem so pokopali ljubico imenitnega Celjskega. Edina ta ljubezen je vzročila pad mogočnega Urha Celjskega!

V noternjoj Srbiji.

Potopisna črtica.

A. S.

(Dalje.)

Trstenik je malo mestece tik Morave na desnem njenem tukaj prav skalnatem bregu, središče precej živahne trgovine. Glavna ulica, ali kako njoj kažejo, čaršija s trgom celo še je turskega značaja: male lesene kočice, nizke štacunice s širokimi predkapniki, pod kojimi sede na širokih klopeh, ki služo tudi za vratnice oken štacunskih, ker se dajo vertikalno dignoti v vis, z navkriž zloženimi nogami, trgovci prodajajoč svojo robo, ali krojači, šivajoč „surine“, ali pa k večemu še koji opančar. Edini stan „srezkoga kapetana“ je prav lepa zidana hiša. Pa tudi nekoje novije mehane so precej ukusno stavljene. Na trgu pred cerkvijo i srezkim uredom podiže se lepa nova šola, ker njoj je zdanje stanovanje pretesno. V tej novoj zgradi, ko bode dodelana, namestila bo se „dječačka normalka i djevojačka škola“, ki ste zdaj razdruženi vsaka v svojoj posebnoj hiši. Kakor vsako znatnije mesto v Srbiji, ima že tudi Trstenik svoje „čitalište“, ki je smestjeno v precej prostranoj sobi „varoške kuće.“ Sicer se ovo nemore meriti s čitalnicami, kake imajo Jagodina, Kruševac, Čačak, Kragujevac i druga veća mesta, vendar pripomaga k velikemu broju bralnih družb v zemlji, koje jasno kažejo, kako Srbi hrepene po oniki — i to je v zemlji „der Schweinehirten“! — Nasproti Trsteniku čez Moravo v globokej zaseki med visokimi z gosto šumo obraslimi gorami skrit je starodavni manastir Ljubostinj. Ne vidiš ga pred, dok ne stojiš pred njim. Njegov početak tiči v mraku narodnih pripovedk, ker pismenih spomenikov nije ostalo v njem nič, a tradicija, če še je tudi kaj živa med glupimi mnihi, celo je nezanesljiva.

Pripoveda se, da počiva carica Milica tukaj v cerkvi; vendar kamenna raka, ki so mi jo kazali kot njeno, še je prav nova, pa sem zato tudi pravedno dvojil, da bi bile v njoj Miličine kosti. Cerkev mora biti prav iz stare srbske dobe, kar se more soditi po njenem slogu; vendar se je v novem času mnogo na njoj popravljalo, pa s tem tudi skoro vse uničilo, kar je bilo starodavnega. Tik velikega oltarja na desnoj strani vzdane ste dve nadgrobne kamenni ploči, na kojih še se sicer poznajo nekovi potezi glagoljice, vendar sestaviti jih v besede nije više mogoče. Nekaj je zglodal na njih časa zob, a najviše ustnice pobožnih romarjev. Pital sem priorja, ki me je vodil po cerkvi za razjasnenje tih nadgrobnic, ali on mi nije znal ničesa više povedati o njih, kakor da pod njimi počivata car i carica. Jezen nad tako nevednostjo predstojujnika, ki bi saj nekaj moral znati o preteklosti svojega samostana, zapustil sem cerkev. Nasproti njej stoji stara drvena sgrada z enim nadstropjem, i to je stanovanje petorice „kaludžera (mnihov).“ Naprostornem z zeleno travo obraščenem dvorišči so čakali na naju s prijateljem že pripravljeni stolci. Prijor se je vsel nama nasproti, ter naju prav gostoljubno opominal, da se okrepiva sè „sladkim i vodom“, zatim pa tudi s čašico izvrstnega vina, kojega neki manastirska klet prav mnogo hrani. Prostor, na kojem stoji cerkev in manastir, ograjen je z visoko leseno ograjo; druge stavbe i štale spadajoče k kloštru so izven te ograje. Na okrog kotline, v kojoj je skrit manastir, se dižejo v nebo kipeči, oblakom podajajoči roko bregovi, i neka pobožna tišina vlada nad celo okolico, pretrgana samo šumenjem bistrega potoka, ki se vije pod kloštrom Moravi nasproti. Romantička mesta, koja so navadno poseli srbski kloštri, deluju nekako neopisivo na dušo, ter jo nehote napolnjuju z nekim pobožnim čutjem. Nije tedaj čuda, da so narodu toliko omileli, posebno če pomislimo, da so oni bili edina zavetja narodnih svetinj i pravoslavne vere za vreme turskega gospodstva. Prijor naju je spremil do vrat ograje i pri odhodu prav prijazno se poslovivši z nama, povrnol se je nazaj v svoje mirno bivališče. Cela okolica, ali bolje dolina, ki spada k kloštru, kaže, da kaludžeri ne žive v siromaštvu. Poleg tega pa je tudi manastir glasovitno hodočastje (wallfahrtsort), i pri takih priložnostih, kakor je znano, pobožne ročice nepozabe nikdar celo na svoje pastirje. Videl sem v cerkvi naslikanih več dogodb, kako je ta i oni nesrečnež spet zadobil svoje zdravje, plačavši pri kaljudjerih toliko i toliko maš, ter darovavši cerkvi nekoliko gorečih sveč i nehote sem se spomnil na glasovito „majko božjo“ v Hrvatskoj, kde se tudi z enakimi slikami vabe romarji, da posnemajo bogoljubna dela. Kaludžeri so za vreme turskega jarma spadali med prve, ki so skrili v nepristopnih tišinah hranili neoskrunjeno narodno čut i vero očetov, ter pri oslobodjenju očetnjave od azijatskih barbarov bili prvi, ki so se zbirali pod narodni prapor, pa zato jim je narod tudi vedel

zahvalo. Vendar v novejšem času polastila se jih je grda sebičnost, a poleg tega so vstali, ali pa še globoko pali v neopisivo glupost, tako da so zdaj narodnemu napredku više ovira, kakor potalo (poganjalo); pa zato se je tudi začela v zadnjih letih reakcija proti njim med narodom, koja bode manastirstvo v Srbiji, koje je bilo eden najvažnejših faktorjev v socijalnem življenji, ako ne celo oslabila, vsaj znatno zavrnila v njegove meje nazaj. — V Trsteniku ostal sem više tednov vživaje prijazno gostoljubje vrlega prijatelja in pri tej priložnosti mogel sem zaviriti (pogledati) globlje v življenje naroda i njegovih običajev. Hodil sem s prijateljem, ko je obiskoval bolnike, po selih; pohajal sem z njim hiše i bil nazoč mnogemu „sveštenju“. Tudi posedal sem v družtva na vrtovih, ter se razgovarjal o činih hrabrih junakov, ki so oslobodili Srbijo i kojih drugove še nahajaš žive tu i tam po zemlji. Obča je navada i moraš si v čast šteti, ako te kdo pozove na „sedenje“ na klopi, ki se navadno najdejo pred vsako hišo. Prav blago dene človeku i čuti se prav „med svojimi“ pri tem priprostem, vendar toli blagodušnem i krotkega slavenskega srca narodu, kojemu vse okrutnosti azijatskega barbarizma niso bile v stanu izcimiti njegovega prvobitnega čistega značaja. Srbin je gledal čez vekove najukrutnija umorstva besnih Turkov, i to na svojih najbližnejših rodbenicih; vendar je dandanes umorstvo v Srbiji prav redka dogodba. Gledal je vsaki dan, gde mu je Ture otimalo hleb od ust i svlačilo haljino z njega; vendar je danes v Srbiji tatbina skoro neučuvana stvar. Čudom sem se čudil videč, kako je trstenični poštar običaval puščati svojo pisarno, v kojoj so bile poštnne pošiljke večkrat od velike vrednosti, po više ur odprto, a on se je šetal po mestu. I ko mu kažem enkrat svoje začudjenje nad tako lahkovernostjo, odvrati mi ponosno: „Gospodine moj, u Srbiji se ne krade.“ Bože moj, mislil sem si; nemški kulturonoši so vendar veći mojstri od Turkov. Kdo tega ne veruje, naj samo prispodobi našo vojničko krajino se Srbijo. Pa vendar je tu i tam isti narod. —

Štefan Nemanja I. srbski veliki župan.

Zgodovinski obraz.

Fr. Jaroslav.

(Konec.)

Nemanja je seosebno obrnil svoj pogled na razprostranjenje pravoslavne vere. Odstopivši od manihejske herezije skrbel je na vso moč za sé in za svoje podložne, da postanejo vredni sinovi pravoslavne cerkve. Ko mu je nek pot hči nekega srbskega velikaša potožila, da je njen mož heretik, in da ona tega ni vedela, ko se mu je bila udala, in

da ona ne more s tem brezbožnikom živeti, ter ga prosi, naj uniči neprijatelje svete cerkve, pelje Nemanja to tožiteljico pred zbrano duhovsko in svetno gospodo, očita pričujočim velikašem herezijske nauke, zapali vse herezijske knjige, odvzame vse imetje heretikom, ter ga razdeli sirotnim cerkvam in samostanom.

Nemanja je bil star skoraj 46 let, ko je 1158. l. postal veliki župan, in začel vladati srbsko državo. Njegova srečna vlada je trpela polnih 37 let. Nemanja je bil tedaj zelo star, in v svojem življenju je učeal dokaj veselja. Država mu je bila velika, močna in utrjena proti zunajnim in notranjim neprijateljem, srbski narod je bil zadovoljen in slavno znan sosedom in tujim narodom, in razen tega je imel Nemanja tri krasne sine: Štefana, Vuka in Rastka, ktere je sam skrbno izrejal, od katerih je v svojej sivej starosti dočakal mnogo veselja, katerim je mogel z zaupanjem zapustiti svoj narod ne davno osvobodjen tujega gospodstva, od katerih je mogel upati, da bodo varovali in branili sebi ustanovljeno mlado državo, da svoje žile globlje spusti, da si opomore in se ojači.

Najmlajši sin se je narodil Nemanji 1169. l.; njemu je bilo ime Rastko. On se je odlikoval od bratov s posebno pobožnostjo, njemu, še kot nedozorelemu mladenču, je bila največa tolažba prebirati sveto pismo. Lepa rast, krasota telesna, dušna dobrot, in prirojena krotkost, bile so one lepe lastnosti, s kterimi je Bog bogato obdaril mladega Rastka. 1186. l. dojdejo s svete Gore neki menihi k Nemanji, kojega glas je do svetogorske samote podrl. Rastko je bil star 17 let. Vedoželjni mladeneč se je razgovarjal s svetimi starčki svetogorskimi o raznih predmetih, in mladeneč sklene zapustiti dom svojega očeta in vse radosti, pa iskati zadovoljnosti in tolažbe svojemu mlademu sreju v svetej samoti otoških gorá. Kar je sklenil, to je učinil. Odšel je na sveto goro, od koder ga nikakor niso mogli poverniti ljudje, ktere je oče pošiljal, da ga pripeljejo domu. Mladi Rastko zamenivši srebrni z zlatom okrašeni oklep s črno meniško haljo, lepoperno pokrivalo s kapuco, bojno kopje in meč s črnim molekom, imenuje se Sava. Nemanja je bil takrat 70 let star, pa je čutil v sebi še dosti moči, da svojo veliko in razprostranjeno državo vlada in menil je, da mu je še dolžnost, da ne zapušča svoje mlade države dokler ga ne zapusti moč, kajti čem dalje je državo vladal, tem krepkejša je postajala.

Nekaj let pozneje začne Nemanja slabeti. Imel je že okolo 80 let; sinovi so mu bili odrastli, on je že polnih 37 let srbski narod vladal. Zaželi pokoja. Vzged njegovega pobožnega sina mu plava pred očmi kakor vzor, in zato zbere okolo sebe svoje cerkvene in svetne velikaše, pozove v zbor oba svoja sina, sede na prestol, in začne govoriti takole: „Duhovni in vi ostali moji ljubeznjivi bratje! Vedite, da sem še kot mla-

deneč hrepenel po službi Gospodovej, pa Gospod mi tega do sedaj ni dovolil. A sedaj je napočil čas, da se po milosti Božjej izpolnijo moje davne želje. Državo svojo zapuščam sinu, ki ostane med vami na mojem prestolu!“ Na to je stopil s prestolja, in prepusti ga s svojim blagoslovom starejšemu sinu Štefanu, mlajšemu sinu Vuku pa odloči srbsko oblastnijo Zeto, da jo vlada kot veliki knez, toda s poslušnostjo svojemu starejšemu bratu. Obema je govoril takole: „Sinova, ne pozabita mojega zakona, in v srcu hranita moje besede. Če to storita, imela bodeta dolgo življenje vidva in vajina država. Delita miloščinjo in branita vero; oboje zapišita v svoje srce, pa bodeta srečna. Ne mislita nič hudega ne pred Bogom ne pred ljudmi, udajta se z vsem srcem Bogu, in ne prevzetujta s svojo modrostjo. Kar koli delata, delajta prav, in nikdar ne zapustita pravega pota. Iščita modrosti, ona nosi v desnici dolgo življenje, v levici pa bogatstvo in slavo; iz njenih ust izhaja pravica, na jeziku jej je zakon in milost, njena pota so pota dobrote, in kdor hodi po njih, pride do miru.“ Potem jima je zapovedal: „Ljubita se, ne imejta med seboj nikakove zlobe. Temu le starejšemu, posajenemu na prestol od Boga in od mene, ti mlajši bodi pokoren, ti starejši, vladar države, ne žali svojega brata! Ako me poslušata, nadejajta se na zemlji blaga, ako me ne poslušata, pogineta od orožja. Mir bodi z vama, sinova moja, in duh božji naj počiva nad vama; naj vaju krepi in brani vsakega neprijatelja, ki se vidi in ki se ne vidi, in naj vaju napeljuje na pot miru. Mir bodi tudi z vami, velikaši in boljarji moji, in z vami mladenčca. Mir bodi z vami vsemi, čeda Kristova, ktera mi je od Boga dana, in ktero sem ohranil. Prosim vas, moji ljubeznjivi otroci, premožni in ubožni, stari in mladi, ohranite moj nauk, nauk svojega očeta, bojte se Boga, spoštujte vladarja, zidajte cerkve in molite v njih. Slušajte vladike, častite duhovnike, bodite ponižni pred menihi, da prosijo Boga za vas, varujte med seboj pravico in ljubezen, ne pozabite deliti miloščinje, pa bode z vami in nad vami blagodar našega Gospoda Jezusa Kristusa in ljubezen Boga očeta.“ Vsi, ki so bili zbrani okoli Nemanje, plakali so kakor mala deca, vsi so bili silno gineni, vsi so bili žalostni, da se poslavlja od svojega vladarja, in od svojega narodnega očeta. Vsi so to čutili, da v Nemanji izgubé svojega gospoda, tolažnika, očeta, pastirja, dobrotnika in varuha. Nemanja po tem govoru veli vladiki Kaliniku: „Pristopi in učini, česar te prosim“, in se da ostriči po meniško, in dobi imé Simeon. To se je dogodilo 25. marcija 1195. l. Nemanja je bil takrat star 82 let.

Izročivši vlado nad srbskim narodom svojemu sinu Štefanu, odšel je Nemanja v samostan Studenico, kteri je bil na svoje stroške sezidal. V Studenici je kakor menih preživel dve leti. Na to zaželi videti svojega najmlajšega sina, meniha Savo, ki je živel na svetej Gori. Pokliče k sebi

svoja sinova, ki dojdeta iz oblastnij ter ju v drugo blagoslovi. Nemanja se obrne na sv. Goro 8. oktobra 1198. l., in dojde tje 2. novembra. Na svetej Gori je preživel leto in nekaj mesecev, in je sezidal slavni samostan: „srbsko lavro Hilendar“, ki še dan danes diči sveto Goro. 7. februarja prične slab prihajati, pokliče k sebi svojega sina Savo, ki je od te ure neprenehoma bil pri svojem starem in slabem očetu. Šest dni Nemanja ni jedel ni pil, in se vsak dan obhajal. 12. februarja tako oslabi, da je Sava menil, da še tisti dan ugasne, in zato ga poprosi, naj sedaj na koncu svojega življenja blagoslovi svoja sinova, ki sta ostala v Srbiji. In on usliši prošnjo svojega otroka, povzdigne roki k nebu, in plakajoč začne govoriti: „Sveta Trojica, Bog naš, slavim te in blagoslavljam, in prosim te! Tretji pot dajem svoj blagoslov svojim sinovoma. Gospod, obvaruj in pokrepi ju, in vse, ki bodo srbski narod vladali. Pomoč presvete Bogorodice, in moje prošnje naj bodo vekomaj ž njima. Ona naj varujeta moje zapovedi, naj izpolnjujeta božje zapovedi, naj se ljubita med seboj, in naj bodeta blagoslovljena, drugače naj ju uniči srd Gospodov.“ Sava je varoval svojega očeta celo noč od 12. do 13. februarja. Nemanja zaspi okolo polnoči, in ko so v jutru menihi začeli peti juternice, njemu zažari lice, povzdigne oči k nebu in vzklikne: „Hvalite Boga vsi sveti njegovi, hvalite in povelečujte ga!“ Sava ga popraša: „Oče, kaj je?“ Nemanja pogleda svojega sina, in zopet veli: „Hvalite in povelečujte ga!“ in to izrekši ugasne.

Nemanja je za srbski narod učinil več, kakor vsi srbski vladarji pred njim za 500 let. On je osvobodil Srbe tujega gospodstva, ustrojil srbsko državo, zedinil srbsko oblastnijo v eno celoto, razprostranil svojo oblast na daleko, pokazal srbskemu narodu pot k slavi, in po tem potu je srečno vodil ga polnih 37 let. On je Srbe utrdil v pravoslavnej veri, učeč svojo dečo nje naukov. Sam je na svojem dvoru odgojeval mladenče odličnih roditeljev, sezidal je mnogo cerkev in samostanov, vstanovil pobožne zadušbine, katerih so se nektere ohranile do danes. Nemanja je bil srbskemu narodu zares oča, gospodar in hranitelj. Srbi so vedeli in čutili to tudi takrat, in čutijo še dandanes. Pravoslavna cerkev je priznala Nemanjo za božjega izvoljenca. Njegov spomin se slavi v pravoslavnej cerkvi 13. febr. Nemanja spominja Srbe svetle prešlosti njih narodnega življenja.

Nemanjo so zagrebli hilendarski menihi z veliko svečanostjo 19. febr. 1200. l. Osem let pozneje poprosita Štefan in Vuk, sinova Nemanjeva, Savo, svojega brata, naj iz Hilendara prenesó ostanke očetove v Srbijo. Sava usliši prošnjo svojih bratov, in prinese Nemanjeve ostanke iz Hilendara v Srbijo, in jih zagrebe z veliko narodno svečanostjo v samostanu Studenici 1208. l.

General Suvarov.

Obraz jegovega življenja in delovanja.

D. T.

Suvarov, zmagovalec Rimnika, Očakova in Ismaila je eden največjih vojskovodij novega veka, rojen vojak, najizvrstnejši general, ki ga je ruska armada kedaj imela, zato tudi pri nji sploh v živem, zasluženem spominu. On spada med najimenitnejše javne značaje novejšje zgodovine. Narodil se je 25. novembra 1730 na Finskem, oče mu je bil oficir, in že v 13. svojem letu je bil zapisan v gardni regiment, in je dobil odgojo v kadetni šoli, kder se je posebno pridno učil jezikov, zgodovine in matematike. Ko se je sedemletna vojna začela, bil je Suvarov že stotnik in se je odlikoval v bitvi pri Zorndorfu in Kunersdorfu tako sijajno, da je l. 1760 postal majorom. Pri naskoku trdnjave svidniške (Schweidnitz) po Laudonu je Suvarov dosti pripomogel, in istega leta je pod Romjancovom na čelu svojega bataljona vzel trdnjavo Kolberg. V zahvalo in plačilo je bil imenovan podpolkovnik, in leta 1763 po sklenjenem miru bil je s pripriporočilnim pismom poslan k cesarici Katarini II. v Petrovgrad, katera je lepega hrabrega oficirja imenovala polkovnikom astrahanskega gardnega regimenta. Neka cesaričina beseda: da se vsaki, kdor svojo srečo najti hoče, mora v nečem odlikovati, bila je kriva, da je Suvarov postal posebenež, in res je v svojem življenji se postaral veynika, burkleža, prilizovalca in zopet često modrijana in stoika.

Ko je leta 1768. poknila poljska revolucija, odpre se Suvarovu nov pot delovanja. On je zmagal Krakov, in pokazal v tem boji tako previdnost, da je leta 1770 bil imenovan generalmajorem. On je bil edini ruski vojskovodja, ki nikdar ni bil od hrabrih Poljakov premagan. Poslavljen se povrne po prvem razdeljenji Poljske nazaj v Petrovgrad. Leta 1773, ko je Ruska bila v turške boje zapletena, se je vojskoval v Kavkasu, od ondot je bil poslan na Balkan, zmaga pri Turtukaji in Hirsovi, in leta 1774 pri Kurludži. Leta 1780 postane generallajtnantom, pobije puntarska plemena v Kavkasu, pomaga obladati Krim, in ostane tam za governêra. Leta 1787, ko so Turki zopet hoteli Krim si osvojiti, jih pobije pri Kinburnu, pomaga meseca junija 1787 princu nasavskemu potolči Kapudanpašo, zmaga 1788 pri Fokšanu in 1789 pri Rimniku. Za plačilo teh slavnih zmag dobi rusko in avstrijsko grofovsko plemenščino. 22. dec. 1789 vzame trdnjavo Izmail, kjer je padlo 33.000 vojakov, 10.000 pa je bilo vjetih. Od velikega plena, ki je trajal tri dni, ni si vzel betvice, ni kornjiča, kar je v bitvah navadno, temveč je vse daroval cesarici. Po sklen-

jenem miru je Suvarov bil guvernêr premaganih pokrajin, ostal je več let v Chersonu in postavil močne brambe kraj primorja.

Ko je leta 1794 zopet se vnela vojna na Poljskem, je dobil glavno poveljništvo ruske armade, konča v poltretjem meseci ta krvavi boj, vjame slavnega Kosciuska, trdnjave Prago in Varšavo, in znal je s svojo uljudnostjo si srca Poljakov pridobiti. Za te zasluge postane polni maršal. Katarina II. mu ostane prijateljica do svoje smrti (17. nov. 1796), in mu dovoli, da se je smel na svojo grajščino podati in tam v družbi svoje rodbine mirno in patriarhalno živeti.

Pod cesarjem Pavlom I. pride Suvarov v nemilost, ker je car zvedel, da se je Suvarov rôgal novim uniformam, in rekel: kite (Zöpfe) niso pike in kodri ne kanoni. Vendar ga je moral car zopet v milost sprijeti, ker ni imel generala, ki bi znal zajeziti zmage francoske republike v gorinji Italiji. Suvarov stopi v mladoletji 1799, že blizo 70 let star kot generalissimus na čelo rusko-avstrijske armade, pobije Francoze pri Cassanu, kraj Trebie pri mestu Novi, preoblada Alessandrio, iztira Francoze iz Italije, dasiravno so mu vsakojake zapreke delali. Ko je potem se podal v Švajco, da nadomesti višjega vojvodo Karola, ki je bil poklican na dolnji Ren, je opravil vojaško delo, ki nima primera v zgodovini vojská. Sredi septembra 1799 pride z 25.000 vojaki in 5000 konj do podnožja gore „sv. Gottharda“, ki še takrat ni imela izdelanih cest, tišči Francoze nazaj, in pride kot slaven zmagovalec v Altdorf. Tukaj je zvedel, da je avstrijska vojska, ki je bila vsa izstradana zaradi nemarnega oskrbljevanja, pobita, in da so Francozi vse moste čez reko Reusse razdrli, in vse ladje na vierwaldstätskem jezeru odpeljali. Nič mu druga ne ostane, nego skoz planinske soteske, v katerih ni bilo pravih cest, se pomikati med vednim bojevanjem s Francozi do Bodensee-a. Vendar prelazi srečno vse soteske, pride v dolino Moutta, vrže Francoze nazaj, rivlje svoje čete čez hudo hribovje proti Chuaru, od onod dol do Lindave, in tako doseže svoj sklep, ne več biti slepo orodje beških lisičjih diplomatov.

Ta hod Suvarovov čez alpe je imênitnejši, nego oni Napoleonov čez sv. Bernhard; kajti Napoleon je imel priprave in živeža dovolj, ni mu se trebalo s sovražnikom vojskovati, bil je še tudi takrat korenit junak. Celo v drugem položaji je bil stari sivi Suvarov. Na Bavarskem dobi od svojega cesarja povelje, naj se skoz Moravsko in Šlezko v Rusijo povrne, car ga za priznanje velikih zaslug imenuje generalissimom vseh ruskih armad. Ko pa je v hudi ostri zimi svoje čete srečno v domovino pripeljal, so jegovi sovražniki in zavidniki ga pri cesarju iz milosti spravili. Suvarov je ležal bolan v Krakovu. Svarilo so intriganti iz carja izžmikali, in to je bilo razglašeno v dnevnem povelji med vojščake, češ, da Suvarov neke malovažne cesarske militarne naredbe ni izpolnil. Ves bolan se podá

v Petrovgrad, kamor je srečno 2. maja prišel, a že 18. maja 1800 umrl. Pokopali so ga po cesarsko v kloštru Aleksandra Nevskega. Po njegovi volji se je na grobni kamen, ki mu ga je postavil car Aleksander I. postavil prosti napis: Tu leži Suvarov. Suvarov je bil originalen značaj, velik vojskovodja, dosti smešnih anekdot je znanih iz jegovega življenja. —

Literarni pogovori in odpisi.

J. P.

V. *)

Po sedanjih nazorih poetike ali pesenskega nauka je posebna pesniška oblika bistvena lastnost pesništva. Brez te lastnosti pesen nima veljave, in bile misli v njej šče takó krasne in mile. Včasih eno zloglasje gledé merila ali ríme pokazi vso lepoto pesni.

„Naj pesen umetna,
Naj mérjena bo;
Nikdár ni prijetna,
Ak' žali uhó“ —

poje uže Vodnik.

Tudi prosti narod sam dobro čuti potrebnost rednega merila in pesenske oblike, čeravno mu ta čút v najnovejšem času ugasuje. Najstarejše naših narodnih pesnij so pesniški tudi najumetnejše in najprijetnejše n. pr. Mlada Zora, Lepa Vida, Mlada Breda, Gregčeva sestričica itd. Iz naših tedaj, kakor iz nepresegljivih Homerovih (pod tem imenom znanih) junaških greških, kakor pesnij drugih narodov n. pr. nemških Nibelungen, Gudrun itd. vidimo, da stari kakor novi obrazovani narodi tirjajo v poeziji določeno, umetno obliko govora ali réči (diction). Kedar zdravi narodni čút, narodna krepost slabi, tedaj tudi pesenska jegova umetnost, t. j. prstonarodna poezija hira, kakor se n. pr. godi našemu narodu v novejših časih, ko zлага pesni ne samo brez posebnih poetiških lepot, nego tudi brez trdnega, umetnega merila. Se vé da se nasproti temu ne dá utajiti, da se od tega pesniškega propadanja naš narod uže zopet krepko ozdravlja, ker novejša naša umetna poezija tudi na prosti narod deluje po pesmaricah, po knjigah, časopisih itd. Posebno bi stari pesniški čút in okus vzbudilo pri nas čitanje lepih, čistih, izbranih narodnih pesnij, posebno naših klasiških starih. Naj bi „Matica“ na izdajo teh kolikor mogoče silila in pritiskala!

Po pravilih stare metrike (merilstva) ima se posebno na težo in lehkost, na število in vrstjenje slogov in jih sestavljenje v strofe ali pa

*) V 8. listu Zore čitaj pod to rubriko IV. namest. III.

v večje sostave (sisteme) paziti. Nova metrika ali bolje rekoč, metrika novih (modernih) narodov gleda poleg tega šče tudi na besedni poudarek in na rimo (reim). Stari se vé da tudi niso brezmisleno besede sestavljali v vrstice, a so dobro gledali na nekakovo blagoglasje (rythmus), kateri je besedni poudarek in našo rimo nadomestoval. Celó brez rim pa tudi oni niso bili, nego nahaja se v starih pentametrih nemalo mest, kjer se konec prvega dela verza z drugim koncem sklada. Jako imenitno pa je pri sestavljanji vrstic prestavljanje besed; v tem je naš Preširen posebno mojster; nekterim neukim pesnikom trebalo bi na to lastnost posebno pozornost obračati in študije delati. Kajti nij vsaka prestava besed umetniška, kamo li lepa!

Čisto krivo je mnenje, ka v modernej poetiki nij treba na drugo gledati nego na besedni poudarek (naglás), češ, da je vsaki slog skoz to, da je naglašen (poudarjen) uže dolg (težek), a vsaki nenaglašeni (nepoudarjeni) uže samo skoz to kratek (legek). To mnenje je zakrivilo toliko slaboglasnih trohejev in jambov, posebno pa daktilov. Tisto kar se imenuje positionslänge (positione longum), težko po mestu, ima razve poudarka svojo veljavo tudi za slovensko metriko. Na to posebno dobro opominati, je zasluga bivšega lepoznankega lista „Zvona“, kateri to stvar večkrat poudarja. Jaz bi šče zasekov (caesur) omenil, kateri so v lepoglasnem oziru jako važni n. pr. pri zlaganji trohejskega dekasyllaba (prim. junaške srbske in slovenske mére n. pr. Mlada Breda, Lepa Vida), pri jambiškem dimetru (n. pr. Kralj Matjaš), se vé da tudi pri heksametru in dakako pentamentru itd. O zasekih, merilih, skladih (rimah) itd. je napisal J. Pajk deljšo razpravo v goriškem gimn. programu l. 1863. Važno je tudi, v kakovih mérach se imajo vrste različnih pesnij zlagati. Ker nij namen teh „pogovorov“, vse to učenjaški razkladati, opozorujemo samo mlade prijatelje na vse te potrebne stvari, brez katerih znanja se nekteri pesniki zgubijo v dolgočasno enoličnost metra, vrstic, strof itd., ter zavoljo neznanja poetiških sredstev kmalu opešajo. Vsako delo ima svojo teorijo, svoj posebni nauk, kateri je treba delavcu znati; kako bi poezija, kraljica vseh umetnostij človeških, ta oznanovalka najtajnejših človeških čutov in mislij brez umetnosti mogla biti? A znanje te umetnosti stoji truda:

„Wer Grosses will, muss sich zusammenraffen;
In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister.“

(Goethe).

 Denašnja „Zora“ ima 5. štev. „Vestnika“ za prilogo.

Izdajatelj i odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba „Narodne tiskarne“ v Mariboru.